

IS ER EEN AFRIKAANSCHE LITTERATUUR?

We vertalen uit een Engelsch opstel van Prof. J. Purves, een in Transvaal uit Engeland ingevoerd professor, die nochtans, anders dan het meerendeel zijner landgenooten, de noodzakelijkheid inzag van een studie der Nederlandsche litteratuur, niet het minst die van den jongsten tijd. Een man dus, die, zijn eigen d.w.z. de Engelsche en de Iersche, en bovendien de Nederlandsche letteren kennend, bevoegd is tot een oordeel over Afrikaansche litteratuur, beter wellicht, dan de criticus, die in het Juni-nummer van *De Gids* met de grootst mogelijke zekerheid wist te verkondigen, dat het werk van Jan Celliers geen litteratuur in den engeren zin van het woord was. Prof. Purves zegt:

Ofschoon de meerderheid van Engelsche Zuid-Afrikaansche couranten nog steeds met groote zekerheid verklaart, dat er geen litteratuur is in „the Taal" (het Afrikaansch), en sprekers van beschaving en invloed dit herhalen, weet toch hij, die de letterkunde zonder politiek vooroordeel bestudeert, dat zulke uitspraken niet meer in overeenstemming met de waarheid zijn. In Zuid-Afrika is thans geen echter poëet dan Jan Celliers. En in zijn letterkundig streven wordt hij gesteund door meer dan een bekwaam schrijver van verzen. Reeds hadden wij, vóór den Oorlog, de bewonderenswaardige vertalingen van Pres. Reitz, de vloeiende gedichten van Melt Brink, en een paar verspreide stukken van rhetorischen of politieken aard in het Afrikaansch. Maar het begin van een ware Zuid-Afrikaansch Hollandsche litteratuur dateert van de jaren sinds Vereeniging. De Oorlog heeft voor de Zuid-Afrikaansche letteren van deze generatie gedaan, wat in Ierland eerst door zestig jaren van letterkundige opvoeding kon worden bereikt. Hij heeft de rhetoriek volkomen overwonnen. Het verschil tusschen de kinderlijke pogingen der Afrikaner Muse in de jaren vóór 1899 en het beste werk van Celliers kan nauwelijks worden bevroed door hem, die ze niet met elkaar heeft vergeleken. (*De Gids*-criticus gaf een oordeel, zonder meer te hebben gezien dan één werkje van Celliers, en zonder eenige poging te hebben gedaan om het Afrikaansche taal-eigen tot zich te laten spreken. Het vreemde uiterlijk was hem waarschijnlijk reeds voldoende om, zonder verder zijn kennis van den bouw en de ontwikkeling van talen als het Engelsch b.v. te hulp te roepen, een veroordeelend vonnis uit-te-spreken.) De heer Celliers is een letterkundig dichter (in tegenstelling tot dichters als Fritz Reuter en derg.) in den zin, waarin de meesten van onze Engelsche Zuid-Afrikaansche dichters het zijn. Ofschoon een geboren Afrikaner, vindt hij zijn voorbeelden het meest in Europeesche litteratuur, maar die schuld verhindert niet, dat hij Zuid-Afrika's geest op subtiele en echte manier weet te duiden.... De heer Celliers maakt gebruik van het metrum van Shelley's *Cloud* als grondslag van zijn gedicht *Die Vlakte*, reeds haast klassiek geworden in Zuid-Afrika. *Die Vlakte* is het veld, in storm en stilte, schaduw en zonlicht, weerspiegeld in den breeden zwaai

Tafelberg, met een deel van Kaapstad.

van het rhytme van een gedicht, waaruit zoowel visie als verbeelding blijkt. Meer oorspronkelijk zijn, misschien, de kortere lyrische verzen, waarin de heer Celliers de muziek van het veld (wat weet *De Gids*-criticus van die wondere muziek?) vangt in liederen, die met den wind schijnen mee-te-komen en voorbijgaan als een fluisteren den eeuwigheid.

Totius (du Toit) maakte zijn naam het eerst door een kleinen bundel van treffende liederen over het leed van den Oorlog: *Bij die Monument*, en liet daarop volgen een zeer belangwekkende serie van gedichten op gebeurtenissen uit de Zuid-Afrikaansche geschiedenis, getiteld: *Verse van Potgieter's Trek*....

... Het volume van het door ons besproken werk is gering, maar de waarde is van beteekenis. Het denkbeeld, dat het dichtwerk van Zuid-Afrika moet zijn van grooten omvang en grandiose conceptie, is dikwijls een vorm van grootheidswaanzin. Omdat onze luchten wijd zijn en het veld „eindeloos", staat nog niet vast, dat alleen lange gedichten ook echte gedichten kunnen zijn. De stemmen van het veld, die tot ons komen, eindelijk na lang waken, na veel teleurstelling, zijn heel zacht en heel rustig. Zij zijn gereinigd van rhetoriek en, misschien, toonen hun onderwerpen geringe afwisseling... „Doch wie zegt ons, of niet uit dit land wat frissche dauw kan neerdalen op een verlepte litteratuur (bedoeld is de Engelsche) en de wereld rijker maken met een nieuwen Wordsworth, een menschelijker Thoreau, of een mannelijker Senancour?"

DOMKRAG'S STERREKUNDIGE WAARNEMINGE.

Mij kennis en waarneminge van die sterre en die komeet (van Halley) stel mij in staat om zekere voorspellinge te doen van onheile en rampe wat ons van jaar kan te wachte wees. Die stert van die komeet was effe skeef. Daarom sal die krappe skeef en éénkant toe loop. Op die rijsies [1]) sal party [2]) perde win en ander sal verloor [3]) — gewoonlik die wat jij op gewed het. In die oorlog sal mense mekaar doodskiet en vermink en vang. In die vrede sal die mense mekaar skromelik .. in die nek kijk. Die stekelblinde sal maar baie min sien en die dowe maar weinig hoor. Die neuse van die mense sal water as hul verkoue is en in die winter sal baie mense hoes en proes en nies en knies. Die rijke sal net soos die arme wees — in die doodkis. Hele troppe [4]) skape, beeste, varke, hoeners, eende, patrijse en ander eetbaar gedierte en gevogelte sal die pot in gaan. Maar dit sal nie die geval wees met ape, bobbejane [5]), muishonde, valke, uile en donkies [6]). In die strate van Johannesburg sal daar 's nags omstreeks 11 en 12 uur nare dampe en akelige stanke waargenome word. 'n Akelige siekte sal daar wees, wat allerhande moeilikhede sal veroorsaak, sodat baie mense vir 'n tijd lank in die tronk [7]) sal moet vertoef. Die naam van die pes sal wees: „skaarsheid van blik [8])". 's Nags sal daar nare en skrikwekkende geluide wees onder die katte wat jou agterplaas besoek of op die dak vrolikheid hou. Tussen katte en muise sal 'n bloedige oorlog uitbreek en duisende muise sal sneuvel en deur die vijand ingesluk word. Uile sal in die eensame nagte geluide maak waar partij [2]) mense bang voor sal wees — „hoe-oe!... hoe-oe!" Op sommige plekke sal die mense baie ploeg, maar nie op grond wat 'n rotsbank is nie. Onder vette kalkoene sal die sterfte-sijfer hoog wees, kort voor Krismis [9]). Die mense sal 's morrens gaan slaap en saans opstaan — dis-te-seg [10]) die mijners [11]) wat op nagdiens is. Die son sal duister word as daar swarte wolke voor kom en die mense wat hier-die stuk sal lees, sal seg: „Die ou-profeet is dood en die jonge vreet brood."

Zuid-Afrika. DOMKRAG.

VERKLARINGEN. **Zie voor de niet verklaarde woorden en woordvormen de lijst op bl 11 van het bijblad.** 1) Angl. racies, wedrennen. 2) Een groot aantal. 3) Verliezen. 4) Troepen. 5) Bavianen. 6) Angl. ezels; ezel (Afr.) = muilezel (Holl.).

VERKLARINGEN: 7) Gevangenis. 8) Plat-af voor: geld. 9) Kerstmis. 10) Angl. that is to say = d.w.z. 11) Angl. miners = mijnwerkers.

KASKENADES [1]) VAN KLEIN DUIMPIE.

Wie is daar van julle, wat nog nie van Klein Duimpie gehoor 't nie?

Kom, luister dan maar, en ik sal julle vertel van die manhaftige klein mannetje!

Hij was die oudste van sijn ma haar kinders, maar hij het nooit groter geworde dan sijn pa s'n duim, – daarom het hij die bijnaam gekrij....

Hij is 'n rustelose ventje, die Duimpie. Sijn pa sê altijd: Klein Duimpie s'n gees is te groot v'r sijn lichaam. Dit was éénkant sijn ma haar skuld. Sij het v'r hem 'n mooi pakkie klere gemaak, van rooi flennie [2]), met 'n rooi kepsie [3]) daarbij; en toen kon hij dit nie langer bij die huis uithou nie. Hij steek sijn hande in sijn broeksakke en stap op en neer op die stoep.

„Ik is 'mers 'n groot man!" sê Klein Duimpie, „en ik wil nou weer 'n beetje die wereld gaan sien."

Hij klim op Trapsoetjes [4]) s'n rug en kielie [5]) hem met 'n stokkie. Trapsoetjes draai sijn stêrt los van die takkie, waar hij in die son gesit 'n slaap het [6]), hou sijn hot-oog [7]) op die vlieg, wat 'n endje van hem af sit, en loer met die regter oog agteruit naar die mannetje op sijn rug. Hij lig sijn haar-voorpootje [7]) stadig op en set hem weer mooi v'rsigtig neer. Meteens steek hij sijn tong uit, so's 'n mens wat 'n stukkie rekker [8]) uitrek, en – tjoeps! – het hij die vlieg op die punt van sijn tong, trek hem in en begin op sijn gemak te kouw.

„Toe jong," sê Klein Duimpie, „kom, roer jou riete, jij kan van a'end gaan slaap, als ons eers dáar die randje o'er is!" En hij kielie hem weer op sijn rugstreng langs, met 'n grassie. Trapsoetjes sluk [9]) die vlieg in en lig weer één voorpootje op, maar vóór hij dit kon neerzet, was hij vas aan die slaap!

„Liewe land! Nee! Dit gaat te stadig naar mijn sin," en hij spring van Trapsoetjes s'n rug af. „Ik kan dit nou nie meer hou nie, want ik is 'n haastige man," sê Klein Duimpie. „Ons sal sien, hoe vèr Dapper en Stapper [10]) mij kan breng."

Hij kruip onder die tuinhekkie deur en draf padlangs. Nie te lang nie, of hij was moeg. Daar siet hij v'r ou-Kolbooi [10]) staan en krij hem aan die stêrt beet. Die ou-pêrd gee net één swaai met sijn stêrt en skiet die mannetje tien tree verder in 'n graspol vas. Hij spring op, slaat die stof van sijn rooi pakkie af, kijk rond of niemand v'r hem lag nie en set weer sijn kepsie so effentjes skeef op sijn kop.

„Dit gaat veels te vinnig naar mijn sin, want ik is 'n verstandige man," sê Klein Duimpie.

Hinkende-pink stap hij verder en kom kort daarna bij 'n kuiltje water. Dit was net groot genoeg om 'n mens s'n voete nat te maak, maar v'r hem was dit 'n hele grote dam [11]). Eénkant van die kuiltje lê 'n halve hoendereier-dop.

„Hier is 'n mooi skuitje," dag hij, en hij klim in om o'er die water te vaar. Dieselfde tijd kom Oostewindje daar v'rbij.

„Wag jong," sê sij, „ik sal jou help," en sij blaas o'er die water. Dit gee die skuitje 'n goeie stoot vórentoe; maar meteens begin die golfies te kabbel en die dop waggel en rol so, dat hij maar dankbaar is om o'erkant aan te lande.

„D'is veels te gevaarlik naar mijn sin, want ik is 'n v'rsigtige man," sê Klein Duimpie.

Hij sukkel lelik om weg te kom, want sijn voetjes sit vas in die modder. Eindelik was hij daardeur en toen stap hij weer aan in die wâ-pad. Dit is nou al na twaalf uur in die dag. Die pad is vol klippe en baje stofferig en die son bak en braai, dat sijn voete dit nie meer op die warme grond kan hou nie. Klein Duimpie s'n keel is droog van die dors; hij kijk rond om te sien, waar hij is, maar hij ken die wereld nie en dit lijk v'r hem, of hij heeltemaal verdwaal is. Nou begin hij gedagte krij van die huis en van sijn ma! Hij het baje honger en weet nie waar om kos te krij nie.

„Die wereld is veels te groot naar mijn sin, want ik is 'n kleine ou-mannetje," sê Klein Duimpie en begin te huil, dat die trane so tap. Meteens hoor hij stemme en voetstappe en daar siet hij sijn broers en sustertjes, wat terug kom van die skool af. Haastig veeg hij sijn trane af.

„Hier is Klein Duimpie!" skree hulle. „Ons dag, jij wou die wereld gaan sien en hier is jij nog skaars [12]) honderd tree van die huis af!"

„Ja, maar ik is bang, mijn ma sal o'er mij huil; nou sal ik liewers vandag omdraai en later weer verder gaan. Kom Jannie, til mij op. Ik wil op jou skouer huis-toe rij, want ik is 'mers 'n groot man!" sê Klein Duimpie.

HESTER VAN HEERDEN.

Die Brandwag.

1 2 3 4 5

Toen de eerst onlangs afgetreden Duitsche Minister van Koloniën in 1908 zijn bezoek bracht aan Pretoria, werd hij, met andere gasten van den Duitschen Consul, op de stoep van het Duitsche consulaat gephotografeerd; 1 de Duitsche Consul, de heer Reimer, 2 Mevr. Reimer, 3 Exc. Minister Dernburg, 4 Consul-Generaal Knobel, 5 de toenmalige burgemeester van Pretoria, Dr. Savage.

VERKLARINGEN. **Zie voor de niet verklaarde woorden en woord vormen de lijst op bl. 11 van het bijblad.** 1) Wonderlijke daden, grappenmakerij. 2) Flanel. 3) Petje, van Eng. *cap*, vervormd tot keps, en dan voorzien van verkleiningsuitgang. 4) Cameleon. De volgende beschrijving van de bewegingen van dit diertje is uitermate natuur-getrouw. 5) Kittelt. 6) Afrik. zinswending voor: heeft zitten slapen. 7) Hot=links; haar=rechts. 8) Elastiek. 9) Slikt. 10) Paarde-namen. Een *kol* is een ronde (witte) vlek (op 't voorhoofd van een paard); booi=Eng. boy.

VERKLARINGEN: 11) Kunstmatig aangelegd, groot water-réservoir. 12) Nauwelijks.

168

GROOTE SCHUUR.

Reeds vroeger (in Nr. 6, bl. 2) gaven wij een reproductie van een photografie, voorstellend het bekende „buiten" Groote-Schuur, nabij Rondebosch, een der voorsteden van Kaapstad. In dit nummer geven wij weer twee afbeeldingen, dit merkwaardige gebouw voorstellend. Merkwaardig om zijn uiterlijk, opgetrokken als het is in Kaapschen renaissance-stijl, d.w.z. Hollandsche renaissance, „naar 's lands gelegenheid" in het Kaapsche schiereiland gewijzigd. Doch merkwaardig vooral om zijn geschiedenis. Het werd gebouwd, oorspronkelijk, als *schuur*, een *groote schuur*, tot berging van landbouw-producten (koren), door niemand anders dan Gouv. W. A. v. d. Stel[1]) een man, die, meer landbouwer dan regent, ofschoon met ietwat monopolistische neigingen, meer dan gewoonlijk wordt aangenomen, gewerkt heeft tot bevordering van den Zuid-Afrikaanschen landbouw, wijnbouw en veeteelt. Lange, lange jaren werd het gebouw voor allerlei doeleinden gebouwd, totdat Cecil Rhodes, die, wat ook zijn fouten mogen geweest zijn, een open oog had voor het oude mooi, dat uit de tijden van het Hollandsche bewind was overgebleven, het oude gebouw kocht en restaureerde, het landgoed, waarop het stond, herschiep in een van de bekoorlijkste plaatsen van Zuid-Afrika en het huis zelf voorzag van de meest uitgezochte Oud-Hollandsche meubelen, schatten, die op deze wijze voor Zuid-Afrika bewaard bleven. Toen hij kort na den oorlog stierf, vermaakte hij zijn residentie aan den eersten minister van de Kaapkolonie, toen Dr. Jameson, onder het beding, dat, zoodra Britsch Zuid-Afrika een politieke eenheid was geworden, Groote-Schuur de verblijfplaats zou worden van den Eersten Minister van het Gemeenebest. En zoo zal, zoolang het Unie-Parlement te Kaapstad zitting heeft, Generaal Louis Botha, de eerste van de rij van Zuid-Afrikaansche Eerste Ministers, wonen in het huis, gebouwd door Gouv. Van der Stel.

Johan van Riebeek.
De eerste Commandeur van De Kaap.

Is dit het symbool van Zuid-Afrika's vreemde wording en opgang, door allerlei wonderbare, dikwijls romantische, steeds belangwekkende wederwaardigheden, tot altijd hooger bloei?

Zijn de lotgevallen van Groote-Schuur het beeld van de lotgevallen van Zuid-Afrika, ook in dien zin, dat de overheersching van den Britschen bewoner slechts tijdelijk is geweest, zooals Rhodes en Dr. Jameson slechts tijdelijk het huis van Van der Stel hebben bewoond?

En zal Zuid-Afrika in de toekomst het Hollandsche karakter blijven bewaren, zooals Groote-Schuur het bewaard heeft, alleen door die tijdelijke Britsche overheersching opgevoerd tot hooger glans en rijker staat?

Want dit is een waarheid, door allen, die nog steeds het oude roemen, nimmer te vergeten: trots al het vele, dat in Zuid-Afrika *na* den Oorlog is veranderd en trots de vele veranderingen die geen verbeteringen kunnen worden genoemd, zijn eerst door het Engelsche schrikbewind in het begin dezer eeuw de Afrikaners geworden tot een natie, sterker dan ooit hun Hollandsche afkomst en tradities bewust.

[1]) Men leze het uitvoerige, weinig gekende verhaal van zijn daden in: A. Bógaerts, *Historische Reizen door d' Oostersche Deelen van Asia* (1711), blz. 466-604.

UNIE-LIED.

Daar klink 'n lied,
daar bruis 'n roep
van Kaap tot ower Vaal,
van Oost tot West, van strand tot strand:
„ons gee mekaar die broederhand,
ons smeed 'n sterke eenheidsband
van Afrikaanse staal!"

Daar is v'r ons
maar éne thuis,
ons skoon Suid-Afrika.
Hier sal ons haar 'n tempel stig,
— waar vrijheid woon, waar vrede lig —
bereid, in grote en kleine plig,
haar lief en leed te dra.

Daar blink 'n ster
van Goede Hoop
in onse Suiderkruis:
die oorlogs-fakkel is gedoof,
so sal dan niemand ons ontroof
die blije toekoms, ons beloof,
in eendrag's skoon tehuis.

J. F. E. C.

Die Brandwag.

WAAROM BEEF DIE BIESIE SO?

(Aan Vaalrivier).

I.

Als ik op die waterbaan
sien die golfies swijgend gaan
en die ruste stil geniet
van die bre'e stroomgebied;
ag, dan staat die biesieplant
buigend aan die waterkant,
en sijn arme steeltje beef
of daarin 'n sieltje leef,
en ik vraag meelijdend – o,
waarom beef die biesie so?

II.

Als ik sien die watervlak
rimpel rond sijn ranke tak
en sijn blaartjes angstig tril,
waar g'n windje waaie wil, –
wou ik liewer, onrus-moe,
wend mijn blik naar binne toe,
waar die ruste sluimer sag
bô die blinke [1] *waterprag*
en die vraag nie kwel nie – o,
waarom, biesie, beef jij so?

III.

Nogtans min ik jou gewas
bô die rijke waterplas
en ik staar jou steel weer aan,
of mijn harte mag verstaan,
dat die stroom is diep en swaar
en jou takkie tenger maar,
dat die hoge waters kom
en hul buig jou koppie om,
dat jij nie v'r-niet nie, – o,
arme biesie, bewe so!

Groote-Schuur, het door Rhodes gerestaureerde Oud-Hollandsche gebouw bij Rondebosch (Kaapstad), en verblijfplaats van den Eersten Minister van de Unie van Zuid-Afrika, zoolang het Unie-Parlement te Kaapstad zitting houdt.

[1]) Blinke = blinkende.

Groote-Schuur.

IV.

En mijn siele spreek ik aan,
als ik bij jou stengel staan:
ag, mijn ranke siele, sie, –
is dit nie joù beelt'nis nie,
als die waters jou omgeef –
so's die biesie wat daar beef, –
en steeds hoger rijs jou stroom,
tot dit aan die lippe koom?
Het jij nie gebeef nie toen,
so's die biesie-stengel doen?
Daarom, vraag nie meer nie – o,
waarom beef die biesie so?

TOTIUS.

Die Brandwag.

PRESIDENT BRAND S'N INGEDAGTIGHEID. [1])

President Brand was altoos optimist, altoos hoopvol en vol moed en behalve zijn bekende „alles sal reg kom", had hij ook de gewoonte om, wanneer iemand hem op sijn vraag meedeel, hoe dit nog gaat, te antwoord: „blij om te hoor, blij om te hoor!"

Gedurende die Basoeto-oorlog kom hij op 'n Boereplaas aan, waar die vrouw alleen thuis was; hij verneem [2]) naar die welstand, maar, vol van ànder gedagtes, luister hij nie naar die jeremiade van die arme vrouw nie:

„Ag, president", seg sij, „dit gaat maar treurig; mijn man is eergister bij Thaba-Bosigo [3]) geval."

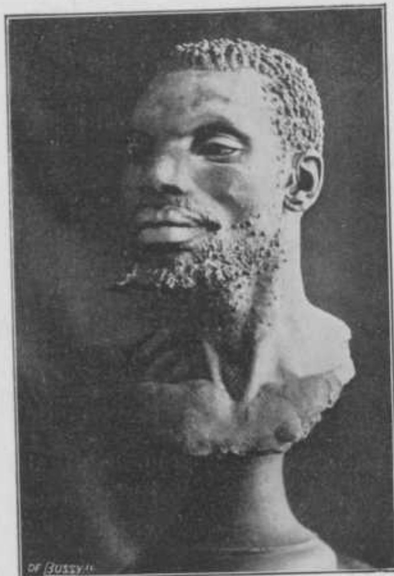
„Blij om te hoor, blij om te hoor!" antwoord die President en eerst, toen hij door zijn secretaris opmerkzaam gemaak werd op die vrouw haar antwoord, kon hij sijn leed betuig en haar weer probeer troos.

VERKLARINGEN: [1]) In-gedacht-igheid = verstrooidheid. [2]) In Z.-Afrika alleen in den zin van: vragen naar. [3]) Een hooge, steile berg in Basoeto-land, nabij de huidige Vrijstaatsche grens, waarop het kafferhoofd Mosjesj zijn versterkte residentie had.

HET WERK VAN ANTOON VAN WOUW.

Antoon van Wouw is voor onze lezers geen onbekende.

In het eerste nummer van dit tijdschrift hebben wij reeds een photografie gereproduceerd, welke was genomen naar een door hem ontworpen en geboetseerde, daarna in brons gegoten beeld, voorstellende „President Kruger in ballingschap." Op deze bladzijde geven wij wederom eenige afbeeldingen van zijn kunst.

Opname van] [José Wolff.
Zoeloe.
Naar een buste van ANTOON VAN WOUW.

Antoon van Wouw is een landgenoot, op wien wij hoogmoedig kunnen zijn. Hij en de schilder Oerder zijn de twee vertegenwoordigers van de Hollandsche kunst in Zuid-Afrika, wier namen bovenaan staan op de lijst van kunstenaars, die voor Zuid-Afrika zeker nog bijzonder kort is.

Want een volk, dat bezig is te worden, zijn plaats te veroveren in de rij der staten, en dat heeft te doen met al de kracht, waarover het kan beschikken, al zijn energie, al zijn tijd, al zijn vernuft, brengt nog niet de menschen voort, die zijn leven en werken in woord of beeld of muziek kunnen afbeelden. Doch zoodra heeft zulk een volk niet een groot en voornaam deel van zijn strijd volvoerd en heeft het de zekerheid gekregen, dat het een plaats, overeenkomstig zijn kunnen, heeft bevochten, of ook de begeerte wordt wakker om zijn leven te verfraaien, en ook hier brengt de tijd de mannen voort, die dàn noodig zijn.

En zooals Nederlanders de eersten waren om Zuid-Afrika's geest te verbeelden in het geschreven woord (vooral in de journalistiek, later ook in enkele werken van kunst) en in muziek (Nicolaï), zóó zijn het weer Nederlanders, die in schilder- en beeldhouwkunst (Oerder en Van Wouw) voor den Afrikaner den weg naar den roem openen, en bij allen, die een open oog hebben voor 't schoone, aandacht vragen.

Van Wouw's werk is zulke aandacht meer dan waard.

Niet alleen, omdat hij een landgenoot van ons is. Maar om zijn kunnen.

Enkele van zijn beeldjes en statuetten zijn aan een kleinen kring hier in Nederland bekend. Op de Tentoonstelling van Zuid-Afrikaansche producten (in het Artis-gebouw gehouden) konden velen het mooie beeldje, voorstellend een Boschjesman, in brons gegoten, bewonderen — wel gering van afmetingen, maar zóó goed gezien en begrepen en met zulk een vaardige hand voor ons uit stugge materie gevormd! Het eveneens kleine, maar zware en massieve beeld van Pres. Kruger, machtig en den indruk van zware oer-kracht gevend, als de nationale held van Zuid-Afrika zelf dien gaf, hebben wij in ons eerste nummer weergegeven. Ook zagen wij hier een ander klein beeldje, voorstellend een Boeren-meisje, in de kleederdracht der Zuid-Afrikaansche afgescheidenen (in de wandeling Doppers genoemd) dat aandoenlijk is van teerheid en zedigheid, en waarvan wij waarschijnlijk in onze volgende uitgave een reproductie zullen plaatsen. Op deze bladzijde vindt de lezer een paar andere staaltjes van Van Wouw's talent, waarmee wij aanschouwelijk maken ook voor hen, die de bronzen zelf niet kent, dàt deel van zijn kunst, waarin hij zeker het beste heeft geleverd van wat tot heden uit zijn atelier is gekomen: zijn afbeeldingen van Zuid-Afrikaansche naturellen en van tafreelen uit den Oorlog.

Opname van] [José Wolff.
Koffie-drinkende Zoeloe.
Naar een statuette van ANTOON VAN WOUW.

Zoo'n Zoeloe-kop (links-boven) behoort niet, in onze Europeesche oogen, tot het schoonste in de schepping. Doch wie dit ras van Zuid-Afrikaners kent, waardeert in Van Wouw's werk de uitbeelding van de Zoeloe-kracht, tentoongesteld door den naturel met een fierheid, welke die van een Spaanschen hidalgo evenaart, doch alras verdwenen, wanneer het natuur-volk wordt gespannen in het gareel van den zwaren, door den Europeaan gebrachten arbeid, die het blinkend zwarte lijf kleedt met de afleggers der Europeesche beschaving, voortgebracht in Europeesche fabrieken, en in het kopje koffie, hem door een blanke geschonken, een opwekking vindt, dat met de uiterste aandacht en groote voorzichtigheid moet worden genoten (zie de afbeelding in den rechter-boven-hoek). Van Wouw bewijst door zulk werk, dat hij zich niet alleen de techniek der Europeesche meesters volkomen eigen heeft gemaakt, maar ook is doorgedrongen tot het wezenlijke karakter der vreemde, donkere menschenwereld in zijn omgeving, en dit karakter ook in doode stof voor ons weet te doen leven.

Opname van] [José Wolff.
Slechte tijding.
Naar een groep van ANTOON VAN WOUW.

Anders, maar niet minder treffend, is het werk van zijn bekwame hand, wanneer hij zich tot taak stelt,

gebeurtenissen uit het droevig epos van Zuid-Afrika's volk voor ons neer-te zetten. *Slechte Tijding* heeft hij de groep genoemd, waarvan de derde prent bij dit artikel een reproductie geeft. Wij genieten niet alleen van de schoone, en toch zeker niet weekelijke lijnen van dit werk, doch geraken ook onder den indruk daarvan. Die stugge, stijve massa van metaal gaat voor ons leven. Wij gevoelen deernis met de twee krijgers en zouden hen gaarne willen vragen, welk boos nieuws hen drukt. Is 't tijding van een nederlaag, aan vrienden toegebracht; over een krijgsmakker, die is gesneuveld; over een dierbare vrouw of lief kind, dat aan het leven is ontrukt door het moordende verblijf in een concentratie-kamp? Dàt zegt ons het beeld niet. Maar wel spreekt het van groot leed, dat hevig sloeg en de ruggen kromde als onder zwaren last. En we zouden gaarne willen troosten.

De tijd is aangebroken, dat Zuid-Afrika tijd en oog krijgt voor kunst. Wij mogen er trotsch op zijn, dat onze landgenooten ook hierin, ook nù nog, den weg wijzen aan het jonge volk, dat zich zoo sterk voelt en gereed tot het doen van groote daden. Het is niet een geringe eer, voor ons, een klein volk, voor die nieuwe natie de baan te effenen naar al, wat ook een klein volk groot kan maken, zooals onze landgenooten geholpen hebben om van een verspreid wonende massa van rasgenooten te maken een van zijn kracht bewust volk, door het te doen genieten van ons weten en onze kennis op het gebied van recht en wet, van staatkunde, staatsbestuur en wetenschap.

Naast de namen onzer landgenooten, die hielpen de Afrikaners te maken tot een volk, zal ook de naam van Antoon van Wouw prijken als een van hen, en niet een der geringsten, die door zijn kunst ook een ander deel der Nederlandsche beschaving in Zuid-Afrika overplantte.

IN MEMORIAM.

R. W. J. C. van den Wall Bake.
(Zie bladz. 9 van het Bijblad).

BIJ DE „AFNEMER" [1]).

„Hermaans, laat staan! Moe-nie [2]), mij kind!"

Hermaans was 'n jong mens van vier jaren oud, met 'n grote hoed, 'n stijve bloes, 'n fluwélen broek en afgezakte sokken over grote laarzen. Hij had chocolade gegeten en donkere lijnen op z'n wangen getekend en nu was hij bezig met toffee [3]), dat hij in lange telegraafdraden tussen zijn tanden door trok en aan 't winkelraam vóór zich trachtte vast te maken, tot grote ergernis van de Griek, die juist z'n tomaten zo mooi opeenstapelde aan de andere kant.

„Hermaans, mij kind", protesteerde ma, „moe-nie!"

Ma was een klein mager vrouwtje, met goelike knipoogjes, maar toch met scherpe lijnen in 't gezicht, die deden vermoeden, dat (als ze kwaad was) zij nog niet van de allergemakkelikste zou zijn. Pa was bijna tweemaal zo groot als zij. Hij stond breedgeschouderd met wijduitstaande benen op het voetpad grote rookwolken uit te blazen, maar tevens iets te zoeken en herhaalde werktuigelik al ma's vermaningen.

„Ja, jij is mos zo smart [4])," zei ma, „jij weet mos die pad; waar is jij nou, he! Altemets is dit almaal glad verkeerd en waar is ons dan, he?" De man bleef onbeweeglik staan, maar scheen de nummers aan de andere zij van de straat te lezen. „Wag nou nog net een ietsie; ik weet, dit's hierso, moet nou nog niet ongeduldig wees! Blij nou maar stil! Boet Gjert [5]) en ik was saam hier gewees en ik weet, dit *is* hier. Dit's Fordsburg se plek en hierdie straat is die plek waar hij blij."

De vrouw was maar half tevreden en Hermaans werd weggetrokken van 't raam, dat hij met allerlei hieroglyphen beschreven had. Hij protesteerde echter en begon hard te schreeuwen, 't welk pa 'n „hou-je-bek" ontlokte en ma verontwaardigd deed opstuiven, „omdat Maansie ook al moeg was van die wag [6])".

Nog twee huizen verder drentelde 't echtpaar, Pa voorop, onzeker van z'n leiderschap, ma Hermaansie voorttrekkend met verkropt ongeduld.

„Hier's dit, hier's die plek!" riep de man, zich eensklaps omdraaiend; „ik het jou mos gesê, hier's die plek." En hij stond stil voor 'n portaal, aan welks wanden lijsten met portretten gehangen waren. Portretten van kinderen en grote mensen, van bruiloften met stijve bruiden in 't wit en bruidegoms in 't zwart, met wijd opengespalkte oogen, alsof ze zelf geschrokken waren van hun eigen moed om te trouwen. De man zei: „Nou gaan ons hier die trap op en dan is ons daar." Hermaans had echter geen trek. Hij wilde beneden blijven en hield zich met z'n kleefhanden vast aan ma's rok.

Pa had er genoeg van en nam z'n zoon onder de arm en beklom de berg der beeldende kunsten, terwijl ma met zoete woordjes haar zoon stil trachtte te maken.

Boven was een kamer links, die als ontvangkamer werd gebruikt en daarheen werd 't echtpaar door een jonge dame geleid, die hen zeide, dat ze maar wat moesten wachten, want dat 't erg druk was.

Hermaans begon met z'n kleefvingers op de piano te hameren en pa bekeek de portretten.

„Kijk hier so", riep hij z'n vrouw toe, die poogde met haar zakdoek 't beschilderde gezicht van haar zoon wat te reinigen, „hier die kjerl [7]) lijk mos net so's die klein Hollander, wat daar bij ons op die plaats was; kijk, hij het net so'n mostaas [8])!"

De vrouw zei: „jij's mal" en ging voort, kleine Hermaans

VERKLARINGEN. 1) Photograaf. 2) Niet doen! 3) Dropachtig snoepgoed. 4) Angl. slim, handig. 5) Boet = broer. De j in Gjert is ter aanduiding van een verzachting van de g, overgaande in j, zooals vooral in enkele streken van Transvaal voorkomt.

VERKLARINGEN. 6) Moe was van 't wachten. 7) Kerel. De j is waarschijnlijk ingevoegd naar analogie van vormen als gjeld, Gjert enz. 8) Snor.

te reinigen, „die kjerl lijk niet zó nie; die Hollander z'n hare was wit en die kjerl het mos zwarte hare!"

Pa keek nog 'n „slag" en vond toen, dat ma gelijk had, maar ook dat die „kjerl *amper* net so's die Hollander gelijk 't"; waarop ma toestemde, dat, de haren uitgezonderd, „dit hom kon gewees het".

De afnemer kwam binnen en vroeg: „You want your foto taken [9])?"

Mr. Vermaak wilde juist antwoorden, doch Mrs. Vermaak was hem voor. „Yes, we want 'n portret, van die little boy".

De fotograaf keek naar de „little boy" en bleek niet erg ingenomen met 't kunsttalent van Hermaans, die buitendien de toetsen met een kleverig film bedekte.

„Please come this way, will you? [10])" De vrouw voorop, Hermaans bij de hand trekkende, en pa achteraan, volgde het gezelschap de fotograaf door een nauwe gang naar de operatie-kamer. Er werd gebeld en de afnemer verwijderde zich met 'n eksuus voor 'n ogenblik. Ma ging op de enige stoel in 't midden van de kamer zitten en nam Hermaans bij de hand. Pa wandelde langs 't karpet en bekeek verschillende voorwerpen; 'n naakt vrouwenbeeldje, dat op 'n voetstuk stond, keerde hij zorgvuldig om en van de grond raapte hij 'n tamboerijn op, die hij zijn vrouw wees. „Dit's die ding, waarmee die salvationmense [11]) die geld kollekteer. Ik wonder of die kjerl van die „army" [11]) is!" Mrs. Vermaak was bezig, haar zoon voor te bereiden. Z'n kraag werd recht getrokken, z'n sokken opgehaald en zijn hoed recht gezet.

Maar de jongen had maar al oog naar dat ding, dat daar op drie poten stond met 'n zwarte lap er over. Zelfs de tamboerijn wou hij niet aannemen, toen pa hem die wilde geven voor speelgoed.

„Ma, wat's die ding?" „Dit's die afneemding, mij kind", zei ma. „Wat maak hulle met hom?" „Hulle neem af", zei ma.

Hermaans had blijkbaar eerbied voor dat ding en wilde juist beginnen te vragen, toen de afnemer binnen kwam.

De man was erg druk en begon terstond met: „Now, we'll see. How do you want him taken?" [12])

Zóver was 't echter nog niet, want Mrs. Vermaak moest hem eerst over 't een en ander inlichten.

„You see", zei ze „ons live in Greenkop bij Roodepoort. En Hermaans my son is four years en now will ons hom laat afneem, you see!" „Yes", zei pa, „ons will hom laat afneem."

De afnemer verstond dit en vroeg ongeduldig: „Yes, I see, but how? Will you" (en zich plotseling bezinnend) „die kop of also die lijf, of die kop and die heel pens?" [13]) De moeder verstond de bedoeling en sprak: „O, ik zien, jij verstaan hollands. Kijk hierzo, ik het gedenk, ons zal Hermaansie 'n paar nieuwe skoene koop en 'n nieuw broek en now denk ik, ons moet hom heeltemaal afneem."

„Will you take off his hat, please? [14]) vroeg de afnemer. Pa nam de hoed van z'n nageslacht af, doch Hermaans protesteerde. Maar ma gaf hem 'n stuk toffee en hij zweeg. „Now zal ons kijk", zei de afnemer, die 'n klein stoeltje in 't midden plaatste, waarop het kind gezet werd, terwijl z'n moeder hem vast hield; doch zodra ze probeerde, hem los te laten, bleek 't, dat haar zoon topzwaar was en om wilde vallen.

Doch de afnemer wist 'n ander plan. Een gewone stoel werd neergezet en Hermaans daarop geplaatst. Dit ging goed. Terwijl de fotograaf wegging, om een kwitansie te halen voor 't op afbetaling ontvangen pond, sprak ma haar zoon moed in.

VERKLARINGEN. [9]) Wenscht u zich te laten photografeeren? [10]) Wil u mee gaan? [11]) Menschen van 't Leger des Heils. [11]) Leger. [12]) Nu, we zullen 'ns zien; hoe wil je hem genomen hebben? [13]) Ja, dat begrijp ik, maar hoe? Alleen 't hoofd, of een buste, of 't hoofd met het geheele lichaam? [14]) Wil u hem zijn hoed afnemen?

„'t Was niks', zei ze en pa zei, „dat 't al te snaaks was. Hermaans moest mooi in die ronde glasie kijk en dan kwam daar van die mooie tingtingkies [15]) uit, al te mooi!" Het kind beloofde, nog niet geheel gerustgesteld, op de vogeltjes te zullen letten. De fotograaf kwam terug en overzag het toneel. Hij trok aan Hermaans z'n broek en z'n bloes en zette z'n beide handen langs de oren van 't kind, om z'n hoofd in zekere richting te plaatsen. Dit wilde de kleine niet „Ik wil die voëls [16]) zien", riep hij, „ik wil die voëls zien." „Wat does he say?" vroeg de afnemer. „O," zei ma, „hij wil die bird zien, wat daar uit die ding kom; ons het hom gesê, you see, van die birds".

De man verstond. Hij ging met 'n stukje papier naar de kant van de kamer, speldde dat tegen een scherm en zei: „Look, hier, is die fools [16]). You'll see baje fools, here is baje fools;" „baje" herhaalde hij met nadruk.

Pa en ma retireerden en met 'n angstig gezicht keek Hermaans naar 't stukje papier. Toen de fotograaf onder 't zwarte doek kroop, verplaatste hij gauw 't stuk lekkers in z'n mond en keek met aandacht in de lens. En zie, daar begon dat ding te bewegen; 't hele toestel kwam nader en hij zag z'n beeld in de grote bus groter en kleiner worden. Angstiger werd 't kind en toen plotseling 't hoofd van de fotograaf onder het zwarte doek te voorschijn kwam, werd het hem te benauwd.

Hij begon luid te gillen: „Ma, ma, die spook wil mij vang."

Ma kwam nader en pa werd boos.

De fotograaf zei, dat hij „'n good boy was," en dat hij net zo'n rukkie stil moet staan. Daar was baje fools net nou [17])!

Weer verdween de man achter 't doek en vond z'n afstand. Hermaans, die achter aan z'n jas werd vastgehouden, keek naar 't stukje papier, en toen de man de plaats ontblootte, trok hij met 'n gauwe beweging 'n lange toffeedraad uit z'n mond.

Ma zag 't, doch 't was te laat.

„We'll try 'n other one" [18]) zei de afnemer geduldig en Hermaans, die juist in 'n luid gehuil wilde uitbarsten, werd door pa gerust gesteld met de belofte van 'n mooi ijsder-perd. [19]).

Alles was klaar. De fotograaf stond naast z'n camera met 'n elastiek balletje in de hand en kneep daarin, toen 't stuk papier door de tocht opwaaide en Hermaans beide handen uitstak met de uitroep: „Die voëls vlieg, die voëls vlieg!"

Ma werd nu moeilik. [20]) Dit was te veel. Ze gaf Hermaans 'n goede knijp in z'n arm, terwijl pa trachtte te troosten, doch door ma werd afgesnauwd.

„Never mind", zei de afnemer, „we will try again." [21]) 'n Ander stuk papier werd vast gemaakt, pa achter de afnemer geplaatst en ma achter Hermaans. Soms kwam 'n brede grijns op 't gelaat van 't kind, want pa, om hem in 'n goed humeur te houden, trok allerlei gezichten, 't welk 'n schat van zoetigheid uit Hermaans' mond in 't licht bracht. „Once more" [22]) riep de afnemer en eer men 't wist, was voor de vierde maal de hoop der ouders afgenomen, tans op goed geluk af.

„Och ja," zei pa, „dit was al te [23]) mooi", en de afnemer zei, „dat dit eerste klas was."

Hermaans wou niet van de stoel af en plukte met z'n kleverige handen aan ma. Hij wou die voëls zien.

De proef zou gestuurd worden binnen 'n week en Hermaansie kon nou vertellen, dat hij was afgeneem. Langzaam slenterde 't gezelschap door de stoffige straten naar de trein. Ma met haar Hermaansie voorop, pa achteraan, trots op z'n zoon, die zo zoet geweest was.

VERKLARINGEN. [15]) Een kleine vogelsoort. [16]) Vogels. Na het uitvallen van de g, wordt de tweeklank o'e soms bijna als oe uitgesproken, en komt dus de klank zeer na aan het Engelsche fools = dwazen. [17]) Angl. justnow = dadelijk. [18]) We zullen 't nog eens probeeren. [19]) Rijwiel. [20]) Ongeduldig, lastig. [21]) 't Komt er niet op aan. We probeeren 't nog eens. [22]) Nog eens. [23]) Uitermate.

Leden der Ned. Zuid-Afr. Vereeniging zijn zij, die een jaarlijksche bijdrage betalen van ten minste DRIE gulden. Aanmeldingen bij den Secretaris der plaatselijke afdeelingen of bij den Secretaris van het Hoofdbestuur, Damrak 95, Amsterdam.

Druk van J. H. DE BUSSY, AMSTERDAM.